

DAGENS FRÅGOR

Exit Kekkonen. Aldrig i Finlands nyaste historia har väl ordet majoritetsregering fått en så vidsträckt användning som under sommaren och hösten 1953. Det började i mitten av juni, då socialdemokraterna lämnade dr Kekkonens tredje regering. Sedan följde ett mellanspel, bestående av hr K:s försök att bilda en ny regering, byggd på ett fast parlamentariskt underlag. Försöket misslyckades, enär motsättningarna visade sig vara desamma som spräckte koalitionen i juni. Alla voro ense om, att den stagnerade exporten borde stimuleras och att landets konkurrenskraft var alltför svag. Men så snart det blev fråga om praktiska åtgärder tornade meningsolikheterna upp sig. Socialdemokraterna vägrade att diskutera varje förslag, vilket kunde misstänkas innebära några lönesänkningar eller minskade sociala förmåner. Den gamla historien om lönernas bindning vid index dök även upp. På den punkten var fackföreningsfolkets motstånd mot alla förslag att uppmjuka indexbindningen kompakt och totalt.

I detta läge fann statsminister Kekkonen att seglatsen borde fortsättas med en minoritetsregering; att han i detta avseende hade president Paasikivi bakom sig torde knappast betvivlas. Då hr Kekkonen presenterade sin fjärde regering befanns det, att denna var sammansatt av politiker ur agrarförbundet och svenska folkpartiet jämte ett antal opolitiska fackministrar. Socialdemokraterna hade omedelbart efter sitt uppbrott funnit sin melodi, vilken manade till riksdagsupplösning och nyval. Den utvägen var dock stängd. Presidenten, vars vilja på detta område har avgörande betydelse, fann att den år 1951 valda riksdagen borde fungera vidare. Så kallades denna in till en extra sommarsession.

Något uppbyggligt möte mellan regeringen och folkrepresentationen blev sommarsessionen inte. Det program, syftande till sänkningar av produktionskostnaderna och minskningar på statsbudgetens utgiftsida, som regeringen lade fram, möttes av en bister kritik både i riksdagen och i pressen. Värst ansatt blev regeringen med anledning av projektet att ändra lagen om barnbidrag. En mycket observerad punkt gällde skattesänkningen för såväl firmor som enskilda personer. I den remissdebatt, som försiggick den 22 juli, radade statsministern visserligen upp en förkrossande mängd av fakta som åskådliggjorde, huru oundgängligt det var att sänka kostnaderna och reducera statsutgifterna. Det blev omedelbart ganska tydligt, att riksdagen inte skulle komma att acceptera programmet. Regeringen sade för sin del ifrån, att detta skulle betraktas som en helhet och att ingen del skulle få brytas ut ur sammanhanget för att eventuellt godkännas, medan andra punkter skulle förkastas. Det klargjordes också rätt snart, att regeringen icke ämnade falla med sitt program. Skulle det under-

kännas av riksdagens majoritet, ämnade regeringen återtaga det för att längre fram, i samband med statsverkspropositionen, i sak upprepa sina synpunkter och förslag. Den 6 augusti hölls ett kort plenum, vilket var sommarriksdagens sista. Något formellt misstroendevotum drabbades regeringen inte av. Hr Kekkonens fjärde regering återtog sina förslag och gick vidare på sin väg.

Därmed inleddes en oerhört livlig polemik om den nya parlamentarism, som regeringen börjat tillämpa. Hr Kekkonen hade besvarat de öppet uttalade uppmaningarna att avgå med hänvisningar till att landet under den bråda tid, då nästa års budget utarbetas, inte kan lämnas i ett sådant läge att den gamla regeringen betraktar sig som fri från ansvaret, medan man under flera veckor underhandlar om bildandet av en ny regering. En knapp månad tidigare hade man undersökt alla möjligheter att bilda en regering på en bredare bas men misslyckats. Socialdemokraterna, till vilka man först vände sig, tackade genast nej. En borgerlig majoritetsregering hade man kunnat få till stånd, om inte det nya finska folkpartiet satt sig på tvären. Man kan inte i Finland, sade statsministern i ett radiotal den 5 augusti, börja experimentera med en parlamentarism i fransk stil.

Uttalandet bemöttes av en mängd tidningar med påminnelser om att det inte är en avgående regerings sak att bestämma, hurudan dess efterträdare skall bli. Det finns inte i Finlands parlamentariska praxis något som stödjer hr Kekkonens uppfattning, sades det. I stället omöjliggör regeringsformen uttryckligen varje försök av en statsminister att inverka på sin efterträdares utnämning. Det hade, upprepade man, varit lyckligast om hr Kekkonen med sin fjärde regering avgått sedan han funnit att han inte åtnjöt riksdagens förtroende, vilket han kunde se redan vid behandlingen av barnbidragsfrågan. Till detta svarade regeringens anhängare, främst agrarförbundets organ, att det inte finns något lagrum, som stadgar att regeringen måste göra det ena eller det andra ärendet till en förtroendefråga. Det hade emellertid stått kritikerna fritt att när som helst ge regeringen ett misstroendevotum. Under de två veckor sommarriksdagen var samlad hade man väl hunnit framställa interpellationer, vilka lett till att det bristande förtroendet konstaterats, varpå regeringen givetvis omedelbart hade ställt sina platser till statschefens förfogande.

Meningsutbytena angående majoritetsregeringens nödvändighet hade ur det socialdemokratiska lägret ackompanjerats av en ihållande kanonad med en speciell inskjutning på statsministern själv, vilken utsattes för ett personligt persiflage av den art man sällan får bevittna i Finland. Då regeringschefen i början av november kände att vinden i riksdagen var alltför hårt fientlig inlämnade han sin avskedsansökan (4/11). Han avlöstes två veckor senare av riksbankschefen Sakari Tuomioja, vilken trots alla ansträngningar inte heller lyckats bilda någon majoritetsregering. Hans ministär har formellt en ringa del av riksdagen bakom sig, men själva personuppsättningen är en av de bästa Finland någonsin haft, en borgerlig minoritetsregering med tre partiledare sittande vid statsrådsbordet.

Tydligen var det med en viss lättnad som Finlands folk mottog

Dagens frågor

budskapet att regimen Kekkonen avbrutits, åtminstone för en tid. Någon populär statsminister var dr Kekkonen aldrig. Det stod alltid omkring honom en atmosfär av hetsiga uppgörelser, hårda ord och grov demagogi — allt i förening med intellektuell överlägsenhet, taktisk förslagenhet och slitstark energi. Även hans mest konsekventa vedersakare böra medge, att han ivrigare än någon annan statsminister eller regeringsmedlem påvisat nödvändigheten att resa hinder mot inflationen, att bjuda valutaförsämringens krafter motstånd och att stärka landets industriella kapacitet. En agrarchef, som kombinerar landets ekonomiska framtidsutsikter med den industriella uppbyggnaden, är dock ingen vanlig företeelse i Finland.

Dr Kekkonens eftermäle vore väl i dag ett annat, om han inte i omedelbar anslutning till regeringsskiftet givit offentlighet åt sina konversationer med den ryske ministern i Helsingfors, konversationer som voro rika på löften om rysk välvilja på det handelspolitiska planet utan krav på politiska gentjänster av något slag från finländsk sida. Det gick en stöt genom samhället när dessa konfidentiella överläggningar redovisades; det hade existerat ett absolut förbud för pressen att beröra dylika frågor. Vilken kunde anledningen vara till att Kekkonen spelade ut detta kort? Ville han påpeka att en regering ledd av honom, och endast av honom, hade möjligheter att sluta goda handelsavtal med Ryssland? Trodde han att han, genom att avslöja den ryske ministrarnas oförbehållsamma löften, kunde binda ryssarna vid de som lovande betraktade utfästelserna? Frågor av detta slag kunna besvaras med åberopande av det handelsavtal som ryssarna slöto med den *nya* regeringen. Talet om att hr Kekkonen är den ende, som ryssarna ha förtroende för, tros mycket mindre nu än för ett par veckor sedan.

Nyvalen i mars? I vissa kretsar har opinionsbildningen till förmån för en riksdagsupplösning och nya val ett par månader före den lagbestämda tiden, 1 och 2 juli, blivit något av en trollformel. Får man blott en ny riksdag, så kan man också bilda en majoritetsregering och då blir det samtidigt möjligt att bemästra de ekonomiska brydsamheterna. Så enkel är saken dock inte. Fackföreningarnas centralförbund, motsvarande LO i Sverige, kan när som helst uppenbara sig som den maktfaktor, vilken rubbar alla parlamentariska cirklar.

Stipendier eller studielån? Sveriges Förenade Studentkårer, SFS, har under hösten i en skrivelse till Konungen hemställt om en betydande ökning av de s. k. naturastipendierna till studerande vid universitet och högskolor. Under innevarande budgetår utgå stipendier av detta slag till ett totalt belopp av ca en miljon kronor medan kostnaderna för ett genomförande av SFS:s förslag kunna beräknas uppgå till ca fem miljoner kronor för budgetåret 1954/55.

Framstöten från studenternas fackliga topporganisation berör på ett intimt sätt den diskussion som för några år sedan fördes med anledning av det år 1948 avgivna betänkandet av den s. k. student-sociala utredningen. Framför allt rörde meningsbrytningarna därvid

frågan huruvida frågan om studiekostnadernas finansiering skulle — åtminstone delvis — lösas genom en omfattande stipendiering, ev. genom införande av studentlön, eller med huvudsakligt anlitande av lånevägen. Studentopinionen stod starkt splittrad och det är betecknande att SFS i sitt remissvar rörande de av studentsociala utredningen framlagda förslagen måste redovisa två principiellt skilda uppfattningar parallellt, den ena kallad »stipendielinjen» och den andra »lånelinjen».

Den aktuella skrivelsen, vilken för övrigt efter vederbörliga uppvaktningar i kanslihuset nu torde övervägas i samband med den pågående budgetberedningen, ansluter sig helt till den s.k. stipendielinjen och man frågar sig om en omsvängning skett i denna betydelsefulla fråga bland landets studenter. Vid studentriksdagen i Lund i våras antogs på sedvanligt vis en rad resolutioner behandlande studentsociala frågor. Därvid uttalades bl. a. att »de studentsociala stödåtgärderna för att bli effektiva måste syfta till att nedbringa studiekostnaderna, väsentligt minska studieskuldssättningen samt underlätta kreditmöjligheterna, varjämte avdragsrätt bör finnas för amortering av studieskuld». Bakom denna formulering döljer sig som synes ett förespråkande av stipendielinjen, som dock ingalunda var enhälligt bland de vid studentkonferensen närvarande delegaterna men som samlade en klar majoritet. Man kan således fastslå en omsvängning inom studentopinionen såtillvida att större delen av den förhållandevis lilla grupp studenter som aktivt tar del i diskussionen om studenternas fackliga angelägenheter följt den linje som under de senaste åren drivits av den centrala SFS-ledningen.

Den av SFS föreslagna stipendieringen innebär att ungefär en fjärdedel av alla nyinskrivna studenter skall erhålla naturastipendier, dvs. fri bostad och fri mat. Stipendieringen skall fortgå under halva den s.k. normalstudietiden för avsedd lägre examen (ämbetsexamen). Det har beräknats, att kostnaderna för rum och mat uppgå till ca hälften av de totala studiekostnaderna per år och ett genomförande av SFS:s förslag skulle sålunda innebära, att en fjärdedel av alla studenter skulle få en fjärdedel av sina studiekostnader täckt genom statliga stipendier. Valet av en fjärdedel som den andel av samtliga studenter som skulle vara i behov av den föreslagna stipendieringen grundar sig på statistiska beräkningar utförda dels av studentsociala utredningen dels av professor Carl-Erik Quensel i form av en stickprovsundersökning avseende de år 1948 och 1952 vid universiteten inskrivna studenterna. Enligt dessa beräkningar skulle omkring en tredjedel av alla universitets- och högskolestuderande icke kunna påräkna något ekonomiskt stöd från hemmet. Efter avdrag av 20 procent av denna tredjedel såsom icke examenskapabel återstå 26 procent eller i runt tal en fjärdedel.

I huvudsak framföras två motiveringar för ett ökat statligt stöd: bristen på akademiskt utbildad arbetskraft och kravet på lika möjlighet till högre utbildning för alla oavsett förekommande ekonomiska och geografiska hinder.

På vissa områden föreligger utan tvivel en allvarlig brist på aka-

Dagens frågor

demiskt utbildad arbetskraft. Mest uppenbart är detta givetvis i fråga om läroverksläraryrket, där statens försyndelser och bristande förutseende resulterat i en katastrofal brist. De beslutade socialreformerna ställa krav bl. a. på ett ökat antal läkare och tandläkare. I dessa fall inverkar en annan faktor på ett avgörande sätt, nämligen utbildningsanstalternas otillräcklighet. Vad de humanistiska och juridiska barnorna angår kan det för övrigt vara motiverat att i detta sammanhang påpeka att lokala och personella svårigheter vid universitet och högskolor ofta resultera i minskad effektivitet i undervisningen med därav följande förlängda studietider och onödigt ytterligare skuldsättning. Ett fullföljande av upprustningen av den högre undervisningen vore även en studentsocial reformåtgärd av allra största värde.

Av större betydelse för dem som anslutit sig till SFS:s nya linje i valet mellan stipendier och lån synes emellertid vara vad årets studentriksdag i en resolution kallat »sociala rättviseskäl». Det är uppenbart, att i ett demokratiskt samhälle varje medborgare skall ha möjlighet att ägna sig åt den bana för vilken vederbörande har håg och fallenhet. Det ekonomiska engagemang som är förenat med högre studier under längre tid framstår för många människor — som otvivelaktigt vore fullt kapabla att avlägga en eftersträvd examen — såsom alltför avskräckande. Den psykologiskt betingade motviljan mot studieskuldsättning, särskilt inom samhällsgrupper som traditionellt ha liten eller ingen beröring med universitets- och högskolemiljön, är en faktor att räkna med. De sedan hösten 1950 gällande bestämmelserna om lån med statlig garanti även till studenter (väl att skilja från de s. k. akademikerlånen för dem som redan avlagt examen innebärande en amorteringsplan för det totala skuldbeloppet med staten som »borgensman» och den avlagda examen som »säkerhet») måste betraktas som ett avgjort framsteg. Garantilånen befria från bekymmer med anskaffande av borgensmän men de kunna inte i och för sig anses som tillräckliga för att främja en rekrytering till de högre undervisningsanstalterna från samhällsgrupper, som uppenbart äro underrepresenterade.

Lånelinjens anhängare ha därvid förordat en form av tämligen kortvariga rekryteringsstipendier och betrakta i princip den enskilde studenten såsom en i förhållande till föräldrarna ekonomiskt fristående person, vilken hänvisas att bekosta sina studier på det sätt vederbörande finner lämpligt, genom lån, eget arbete, bidrag från föräldrarna (vilket bör betraktas såsom en form av förtida arv) eller på annat sätt. Rekryteringsstipendierna skulle emellertid kunna komma i fråga för dem som, företrädesvis av ekonomiska skäl, tveka inför konsekvenserna av att påbörja högre studier.

Den tyngst vägande invändning som kan resas mot den av SFS föreslagna synnerligen omfattande stipendieringen ligger på samma plan som den kritik som i många fall riktas mot vissa socialpolitiska åtgärder.¹ Med den omfattning nivelleringen via skattepolitiken och lönepolitiken i Sverige numera tagit måste man vid införande av

¹ Jfr Svensk Tidskrift, 1949, s. 108.

nya åtgärder, som ha en omfördelande effekt, se till att det s. k. tröskelproblemets verkningar i görligaste mån undvikas. Det förefaller uppenbart, att ett bekostande av omkring en fjärdedel av de totala studiekostnaderna för en stor grupp studenter, som icke annat än till en liten del kunna åberopa medellöshet jämte utpräglad studiebegåvning, kommer att medföra högst kännbara orättvisor för de studenter, som ligga närmast till för att få stipendier men som på grund av behovsprövningen falla utanför de privilegierades krets. Även om man delar upp stipendierna för att på det sättet mildra övergången och uppnå en glidande skala kunna omfattande orättvisor aldrig undvikas. Och detta på ett område som är speciellt känsligt då det här gäller vuxna människor som av lättförståeliga skäl ofta inte vilja förorsaka sina föräldrar en kännbar standardsänkning genom att göra anspråk på ekonomiskt stöd till sin högre utbildning efter studentexamen. I detta läge kommer det ofta att ställa sig fördelaktigare för den begåvade men obemedlade att ägna sig åt akademiska studier — stipendiemöjligheterna äro ju för övrigt icke uttömda med de statliga stipendierna — än för den lika begåvade men med sina föräldrar olyckligt nog placerade i exempelvis 15 000:— klassen. Speciellt ofördelaktig ter sig situationen för den som trots allt väljer en kraftig skuldsättning, i jämförelse med den stipendierades läge på grund av att gällande skattelagar icke medgiva avdragsrätt för amortering av studieskuld, något som gör ett återbetalande av ett studielån extra kostsamt.

I den debatt som uppstått kring den ifrågasatta utvidgningen av stipendieringen ha framkommit synpunkter, som tyda på att andra bevekelsegrunder än ett undanröjande av de psykologiska hindren för tillträde till högre studier spelat in. Förre ordföranden i SFS, Olof Palme, har funnit anledning att i *Tiden*, häfte 8/1953, framföra en rad synpunkter på problemet. På sid. 483 säger Palme: »Slutligen en allmän synpunkt. Är det rimligt i ett samhälle, som går mot en allt större utjämning av inkomster och förmögenheter, att en viss kategori skall belastas med dryga studieskulder, som den senare icke har väsentligt större möjligheter än andra grupper att betala? Man kan vända på resonemanget och fråga sig, om denna inkomstutjämnings är möjlig att genomföra så länge en mindre grupps skuldsättning kan åberopas för en nedräkning av den numera så omskrivna 'livslönen' för hela akademikergruppen.»

Så länge SFS inte driver frågan om rätt till amortering för studieskuld med samma energi som frågan om stipendiering åt en så stor grupp som en fjärdedel av alla studenter, och endast ägnar tröskelproblemet en förströdd uppmärksamhet, kan man mot bakgrunden av förre SFS-ordförandens synpunkter fråga sig om SFS i denna fråga har studenterna i gemen bakom sig.

Vad slutligen frågan om stipendieringens betydelse för akademikernas lönesättning beträffar förefaller det som om SFS närmare bort besinna den logiskt fullt klara uppfattning som hävdats från den fackliga akademikerörelsens sida: Om lönesättningen skall ge täckning för tidigare »investeringar» i utbildningen så är lånefor-

Dagens frågor

men den principiellt riktiga. Om lönesättningen inte avser att ge kompensation för investeringen så skola rättviseskäl *samtliga* få sina kostnader täckta på annat sätt (stipendier, studentlön). Vill SFS låta vissa få betalt genom både stipendier och arbetslön? Eller vill SFS låta endast vissa få en betydande del av sina »investeringar» täckta?

L. B.

Den sjuke mannen. Europas svaghetstillstånd mot den sovjetryska aggressiviteteten efter 1945 har mer än på något annat berott på att ingen stor militärmakt längre existerar på kontinenten vid Rysslands sida. Tyskland och Italien voro 1945 bägge i grund slagna och helt eller nästan helt berövade sin militära apparat. Det svårt medtagna England kunde inte längre förväntas hålla någon stor expedition-armé på fastlandet. Viktigast för ögonblicket var emellertid, att Frankrike 1945, ehuru nominellt en av segrarmakterna, i militärt hänseende måste betraktas såsom en *quantité négligeable*.

Samma tillstånd råder, med rätt obetydlig förbättring, än idag. Den tyska upprustningen har ännu ej börjat, den italienska armén är på intet sätt tillräcklig för Italiens eget försvar, de brittiska divisionernas antal i Europa kan skrivas med en enda siffra och en ej alltför hög sådan. Framför allt är den franska militärmakten fortfarande en mycket tunn skugga av vad den en gång varit.

Det är i själva verket Frankrikes svaghet, som f. n. utgör det allvarligaste problemet för den fria världen. Det är denna franska svaghet, som i förening med det nuvarande tillståndet i Tyskland satt den europeiska jämnviktens ömtåliga maskineri helt ur funktion och gjort närvaron av starka amerikanska trupper på denna sida av Atlanten till grundförutsättningen för bevarandet av Västeuropas frihet.

Frankrikes militära svaghet åter är blott en funktion av den franska statens allmänna kraftlöshet. Tillståndet är ingalunda nytt. Redan före 1914 var det för den, som såg något under ytan, uppenbart att Frankrike inte längre var en makt av den allra första ordningen. De sjunkande födelsesiffrorna och det relativa ekonomiska stillaståndet talade sitt oförtydbara språk, den intellektuella och konstnärliga kraftutvecklingen till trots. Detta redan stagnerande Frankrike var dock tack vare sin andliga spänstighet och med Englands och till sist även Amerikas hjälp ännu i stånd att bestå det stora provet 1914—1918. Men den fruktansvärda kraftförlusten under detta krig gjorde sig starkt påmind under mellankrigsåren. Endast till följd av de konstlade styrkeförhållanden, som Versaillesfreden skapat, kunde Frankrike under 20-talet framstå som kontinentens ledande makt.

Den totala katastrof, som drabbade den franska armén och den franska staten på sommaren 1940, fick verkningar, som sträckte sig vida utöver den formella återupprättelsen 1944—1945. Själva tron på Frankrikes styrka och förmåga att hävda sig mot angrepp österifrån fick en, som det förefaller, avgörande knäck. Mot den allmänna miss-

tröstan om fäderneslandets framtid, om nya hårda påfrestningar skulle komma, avtecknade sig gaullismens anspråk på en ställning för Frankrike såsom jämbördigt med de tre stora makterna dubbelt gengångarlik. Frankrike var numera endast den största bland de europeiska andrarangsstaterna. Endast dess vidsträckta kolonialvälde — där f. ö. oron var i tilltagande — kunde ge det en ställning framför Italien, Västtyskland eller Spanien.

De år, som gått efter krigets slut, ha uppvisat en beundransvärd återuppbyggnad inom vissa områden för det hårt krigshärjade landet. Industrin arbetar åter för fullt, kommunikationsapparaten fungerar ånyo normalt. Men mot dessa tecken på det franska samhällets förmåga till självläkedom kontrastera egendomligt förfalls- och vanmaktssymptomen inom statslivet. Knappast någon av de brister i den tredje republiken, om vilkas allvarliga art de flesta voro ense 1940, har blivit botad i den fjärde. Tvärtom har den nya författningen ytterligare understrukt regeringsmaktens ödesdigra svaghet och brist på stabilitet och än starkare koncentrerat makten i en sällsynt ineffektiv och hopplöst partisplittrad nationalförsamling. Regeringskriserna ha följt tätt efter varandra med en klar tendens att bli allt mera svårlösta. De olika koalitionsregeringarna, där samma personer förekommit i växlande kaleidoskopsammanställningar, precis som under mellankrigstiden, ha mer och mer övergått till att fungera som rena expeditiönsministärer. De fåtaliga försöken att verkligen gripa sig an med att bota det onda ha avvisats. Den Lanielska ministärens historia, framför allt det nästan groteska skådespelet kring de utrikespolitiska voteringarna före Laniels och Bidaults avresa för att företräda Frankrike vid Bermudakonferensen, har visat det konstitutionella förfallet i nästan grotesk grad. Statskassan befinner sig tidvis i ett rent av katastrofalt nödläge — i ett land, som alltjämt är ett av de mest välmående i Europa.

Lika betänklig — för Europa i övrigt än betänkligare — har varit den långsamhet och ineffektivitet, med vilken den militära återuppbyggnaden bedrivits — och detta i ett så kritiskt läge i Europa som knappast någonsin tillföre. Det kan måhända alltjämt diskuteras, om Frankrike f. n. är i stånd att i Europa uppbåda en effektivare krigsmakt än sådana stater som Schweiz och Sverige. På detta område har visserligen Frankrike en mycket väsentlig ursäkt att anföra: kriget i Indokina, som under hela efterkrigstiden har krävt en fruktansvärd blodtribut i officerare och underofficerare, vilka blott alltför väl skulle ha behövts för uppsättning och övning av en ny stor fransk armé i Europa. Men även med all skyldig hänsyn till denna djupt tragiska faktor är det omöjligt att värja sig för intrycket av en beklämmande kraftlöshet och halvhet i den franska försvarspolitiken efter 1945. Man kan ej komma ifrån, att detta är ett land, som misströstar om sin egen förmåga att försvara sig och därför gör det minsta möjliga på det militära området.

Under Robert Schumans utrikesministertid kunde man i gengäld hoppas, att de ledande i Paris numera kommit till klarhet om nödvändigheten att inför det fruktansvärda hotet från Moskva röja gamla

historiska men ej längre aktuella motsättningar ur vägen för att bygga upp ett gemensamt västeuropeiskt bålverk. Schumanplanen för de tunga industrierna och Plevens förslag om en gemensam Europa-armé med tyskt deltagande voro vittnesbörd om denna bittert nödvändiga framsynthet.

Det sista årets utveckling hotar att beröva Europa även denna förhoppning. Den sterilitet, det inbitna kvardröjande vid motsättningarna från 1814—1815, 1870—1871 och 1914—1918 — tragiska konflikter, där skulden ingalunda fanns blott på den ena sidan — dessa negativa egenskaper, som så ödesdigert satte sin prägel på den franska utrikespolitiken från Versaillesfreden till Hitlers makttillträde, de ha nu på ett olycksbådande sätt kommit i förgrunden igen. Motståndet mot den dock av Frankrike självt föreslagna Plevensplanen har växt sig allt starkare och var före Bermudakonferensen så nära att fälla kabinettet Laniel, att endast en fullständigt innehållslös resolution kunde rädda situationen. Politiker i framskjuten ställning kunna t. o. m. tala om en axel Paris—Moskva såsom ett tänkbart och lämpligt korrektiv till den för Frankrike ogynnsamma vänskapen mellan Bonn och Washington!

För ögonblicket är läget alltså sådant, att Frankrike dels självt inte kan eller vill ställa upp den armé, som tarvas för Europas försvar, dels med berätt mod hindrar tyska divisioner att fylla luckan. Det är inte sannolikt, att Amerika mycket länge till tolererar en sådan hållning. Efter presidentvalet och den därpå följande nya regeringsbildningen i Paris måste saken bli aktuell i början av 1954. Troligast är väl sedan, att Washington förmår bryta motståndet i Paris genom en lämplig förening av ekonomiska och politiska påtryckningar med en ökad dosering av amerikanskt stöd för Frankrikes upprustning liksom för operationerna i Indokina — om nu ej mot förmodan kriget där skulle kunna avvecklas på ett tillfredsställande sätt. Men om de mest negativa riktningarna skulle lyckas stärka sitt grepp om regeringsmakten i Paris, då tvingas Amerika förmodligen till att välja mellan Adenauers Tyskland och de Gaulles eller Daladiers Frankrike. Utgången av ett sådant val kan knappast dragas i tvivelsmål. Det vore för Europa i dess helhet djupt olyckligt, om den franska politikens bourboner skulle framtvinga ett sådant alternativ.

